

S mlékem do boje

Ačkoli produkce mléka je tím prvotním bodem pro jeho zpracování, prodej a konečnou spotřebu, bohužel se chovatelé stále potýkají s mlékárnami, zejména co se ceny za surovinu týká. A to i přes skutečnost, že jak producent, tak i zpracovatel by měli táhnout za jeden provaz a snažit se snížit marži obchodníků, kteří na mléce vydělají nejvíce.

Avšak čemu se divit, když počet odbytových organizací v našem státě dohání počet tuzemských mlékáren.

Seminář na podporu mléka

A právě nelehké zkušenosti a málo optimistické vyhlídky do budoucna spojené se zrušením mléčných kvót v rámci EU společně se signály navyšování produkce v předních státech unie a predikcí poklesu ve východních zemích vedly představitele z mlékařského odbytového družstva Morava k uspořádání odborného semináře zejména pro chovatele. Jeho cílem bylo podat aktuální informace o situaci v mléčném sektoru a zároveň zdůraznit Achillovu patu chovu skotu s poukázáním na možnosti zlepšení efektivity tohoto odvětví, a tím i dosažení rentability a možnosti přestát další obtížné období, které naše chovy beze sporu čeká.

MOD Morava proto přichází jako první odbytové družstvo s projektem na zabezpečení odbytu pro mléko za odpovídající cenu s rozšířením nabídky i na doplňkové služby prodeje krmiv, léčiv a inseminačních dávek včetně bezplatného poradenství, jehož součástí budou i odborné diskusní semináře.

Proto také byli na první seminář

v pořadí přizváni přední odborníci: doc. dr. ing. Josef Kučera za Svaz chovatelů českého strakatého skotu, který se bohužel z vážných pracovních důvodů nemohl dostavit. Jeho přednášku o současnosti a perspektivě chovu skotu a produkci mléka v EU však prezentoval ing. Jiří Burdych, MBA, který následoval se svým příspěvkem, zda je lépe snížit náklady či zvýšit rentabilitu. Zajímavou přednáškou také bylo téma optimalizace nákladů na veterinární léčiva, kterou prezentoval MVDr. Jozef Trajlinek.

Vyhlídky pro mléko

V Evropské unii po několik let mírně klesá počet dojných krav. Produkce mléka v EU činí 145 miliard tun ročně, přičemž 63 % produkce zajišťují čtyři hlavní státy: Německo, Francie, Velká Británie a Nizozemsko. Tím se unie ocitá na prvním místě na světě, následována USA, jejíž produkce činí mírně nad 80 mld. tun. Produkce ve světě však meziročně narůstá. Z roku 2009 na 2010 to bylo o 1,6 %.

Z hlediska vývoje cen mléka je důležitý zejména trh z USA, Argentiny, Nového Zélandu, Austrálie a zejména EU. Vzhledem k velkým suchům v USA v letošním roce se předpokládá propad produkce mlé-

ka, a tím i nabídka mléka nebude tak výrazná.

»Ceny v Evropě již mají vzrůstající trend a dá se očekávat nárůst ceny v nejbližší době i u nás. Signály pro to jsou patrné. Přesto výhledově očekáváme vzhledem k zrušení mléčných kvót od 1. 4. 2015 v mléčném sektoru problémy, na které se musíme připravit. Proto je třeba

v maximální míře využít nabízeného mléčného balíčku a soustředit se na sdružování do odbytových organizací s co největším podílem na trhu (v míře do 33 %) a zejména na dlouhodobé smlouvy s mlékárnami. Je nutné začít se zpracovateli spolupracovat a nikoli bojovat. Bohužel české mlékárny nejsou příliš flexibilní,« míní ing. Burdych.

V této souvislosti se v Evropě očekává nárůst produkce, ale také pokles cen mléka. Nárůst výroby mléka se očekává zejména v Německu, Bavorsko se totiž připravuje na zvětšování farem. V Nizozemsku to však nebude tak rapidní, neboť je omezovalo ekologickými limity. Pozitivním znakem však pro české producenty mléka může být také, že české mlékárny dosud nevytvořily na plnou kapacitu. Je zde tedy rezerva pro zpracování dalšího mléka.

Pro udržení je však zapotřebí i finanční podpory, a to jednak pomocí plateb na citlivé komodity, kde však mezi dílčími komoditami panuje rivalita, ale i v rámci nákazového fondu a podpory šlechtění. Jak to ale bude po roce 2013? Proto bude nutné využít silných odbytových organizací pro řízení trhu a stabilizaci ceny i v případě omezeného vývozu

do zahraničních mlékáren. Ale jen zajistit lepší cenu je málo. K tomu bude zapotřebí i aktivní účast všech a zejména se soustředit na spolupráci obyvatelůvých družstev.

Náklady a veterinární léčiva

MVDr. Jozef Trajlinek se soustředil na veterinární léčiva z hlediska ekonomiky. »Produkovat mléko je třeba co nejlevněji, tzn. snížit co nejvíce náklady na léčení, ale za cenu udržení optimálního zdravotního stavu. Proto je však nutné udělat nejprve analýzu chovu a najít jeho slabiny. Následuje analýza léčiv a teprve poté opatření na zlepšení stavu,« nabádá MVDr. Trajlinek.

V první řadě si musíme uvědomit, jaká nakažlivá onemocnění se v chovu vyskytují. Řada z nich má velký ekonomický dopad, z těch jmenujme např. IBR, který již podléhá národnímu ozdravovacímu programu. Nemalý význam v negativním slova smyslu nese i BVD, jehož ozdravování by si měl každý dobrý chovatel dát pro nejbližší dobu za cíl, neboť není složité a bude mít velký význam. Ozdravení od BVD totiž v případě dodržování správné biosekurity trvá do dvou let.

Také paratuberkulóza je v poslední době často diskutovanou chorobou, kterou bude vhodné do budoucna ze

stád vymýt. Ozdravování je však na dlouhou trať, přesto eliminace výskytu pod dvě procenta v chovu, kdy není možná v tanku diagnostika patogenu, je v řádu desetiletí uskutečnitelná. K tomu je zapotřebí vyřazování nakažených plemenic a zamezení šíření infekce na nová zvířata. Ročně tak lze snížit procento nákazy v chovu o dvě až tři procenta. Bohužel podle testů je v ČR nakaženo 57 % chovů s incidencí ve stádě 7 až 8 %. Do budoucna vzhledem k možnému sankcionování při prodeji mléka bude eliminace nákazy nejspíš nasnadě.

Další je PI3, které postihuje chovy ve tří až čtyřletých vlnách, kdy zasáhne část chovu.

Kromě nakažlivých onemocnění je třeba věnovat se také orgánovým

a metabolickým onemocněním, a to zejména mastitidám, neboť každá z nich stojí peníze.

Analýza léčiv

V rámci léčiv je třeba sledovat zejména účinnost a cenu, resp. nalézt mezi kvanty přípravků kvalitu za rozumnou cenu. Nepodceňovat bychom také měli obsah účinné látky a její koncentraci, či možné vedlejší účinky. Pozor bychom si měli dát i na léčiva s indikačním omezením a na ochrannou lhůtu na mléko i na maso. Velký důraz bychom měli klást i na dávkování, neboť poloviční dávka (i v případě špatné aplikace, kdy část léčiva vyteče mimo) může dojít k následné rezistenci patogenů na léčivou látku. Naproti tomu zbytečně vysoká dávka či delší doba podávání léků, než je psaná prodražuje léčbu. Základním problémem je také podávání necertifikovaných léčiv.

Opatření pro zlepšení zdraví

S opatřeními na zlepšení zdravotní situace ve stádě bychom měli začít pěkně popořádku, tedy od telat. V první řadě by to měla být opatření chovatelská, teprve následně veterinární, a to nejprve preventivního charakteru. Léčba by měla nastoupit až v konečném důsledku.

»Chovatelé by toto doporučení měli brát vážně a v žádném případě nehledat místa, která můžeme opomenout a ulevit si od jejich řešení,« upozorňuje MVDr. Trajlinek. »Pokud vychytáme každé drobné rezervy v chovu, v konečném důsledku může jít o razantní zlepšení celého stavu.« Pro příklad jmenujme např. mytí kbelíků u telat či krmení zaplísňeným krmivem.

»Pokud porovnáme např. některé méně úrodné oblasti v USA a naše podmínky, zjistíme, že máme mnoho navrch. Toho bychom měli umět vhodně využít. I v méně úrodných oblastech totiž díky precizní práci dokážou dosáhnout špičkových výsledků,« dodal MVDr. Jozef Trajlinek.

Používání léčiv ve světě dosahuje úrovně 20 %. Naproti tomu na preventivní prostředky se využívá 80 % nákladů. V České republice je situace značně variabilní. V průměru však dosahuje nákladů na léčení ze 60 %. Prevenci se obětuje jen 40 % prostředků. Proto i tlak ze strany EU na snížení používaných antibiotik je vysoký a roste také snaha prosadit preventivní programy: ozdravovací, dodržení externí i interní biosekurity, vakcinační a medikační programy (kokcidióza, E. coli...), zoohygiena a DDD.

V rámci léčebných programů je nutné dodržovat harmonogram a provádět revizi funkčnosti, ale také časem jej inovovat. Neopomenutelnou úlohu může hrát i monitoring zdravotního stavu krav po porodu, který nás upozorní na problémy. »Zvíře by mělo jít do produkce zdravé! Tato větší péče je nezbytná z důvodu přešlechtění a nižší odolnosti zvířat,« doporučuje MVDr. Trajlinek.

Správná aplikace léčiv

V případě vakcinace se nesmí zapomínat na negativní faktory, které mohou snížit účinnost vakcinačního séra. Tím nejdůležitějším je beze-

sporu stres, kvůli němuž vakcinace nefunguje podle předpokladů. Pro aplikaci také platí řada pravidel, která by se měla dodržovat. Pokud tomu však tak není, je vakcinace zbytečná. Důležitá je jednak volba optimální dávky, velikost injekční jehly, ale i místo aplikace. Tím by rozhodně neměly být žíly vemene. Důvodem je rozvětvený žilní systém, kterým protéká na tvorbu litru mléka 500 litrů krve. V klidu a bez působení stresu totiž narůstá průtok krve o 20 %. Nejhodnějším místem pro aplikaci léčiv je do krku zvířete pomocí kanyl.

V případě aplikace do struků vemene je nutné nechat působit dezinfekci po jednu minutu a posléze otřít struk ještě alkoholovým ubrouskem.

Neopomenutelné je také pořadí otírání a aplikace. Otírání by mělo začít odzadu, aplikace opačně. V případě chybného postupu hrozí zavlečení další infekce s rizikem 90 %, což již stojí za kontrolu správné práce.

Náklady na léčiva

Optimalizace nákladů na veterinární léčiva počítá s výběrem vhodných zdravotních programů, teprve v dalším bodě s výběrem vhodných přípravků. V neposlední řadě je důležitá odborná aplikace léčiv. Za efektivní náklady se dá považovat do 25 haléřů na litr mléka, přičemž je ale

nutné zohlednit, zda jde o prevenci, či léčbu.

»Každá mastitida stojí chovatele zhruba kolem šesti tisíc korun, což není zanedbatelná částka. Proto je vhodné hledat preventivní opatření, aby se snížil jejich výskyt v chovu,« míní MVDr. Trajlinek.

»Proto mějme na paměti, že zdraví je základní předpoklad produkce a reprodukce dojených krav a zdraví krav začíná u zdravých telat,« zakončil MVDr. Trajlinek svou přednášku.

Šetření nákladovosti výroby

Ing. Jiří Burdych, MBA se ve své přednášce věnoval nákladům a rentabilitě mléčných chovů. Nákladovost je důležitá míra rentability, panuje tu ale velká variabilita. Důležitá je jednak míra nákladovosti na krmný den, ale také je nutné vzít v potaz dotace.

»Pro stanovení nákladovosti je třeba znát míru brakace, jejíž optimální výše činí 30 až 35 %, je však třeba také vědět na co se krávy vyřazují. Někdy napadají některé chovatele obavy z navyšování užitkovosti, avšak u vysokoprodukčních chovů lze brakovat i na užitkovost,« upozornil ing. Burdych. »Co se týká ztrát u telat, někde se pohybují i ve výši 15 až 18 %. Potom se vyskytuje problém s obnovováním stáda. Tele je však základ chovu, proto by úhyny měly dosahovat max. 5 %.«

Pro zlepšení rentability je třeba udělat vnitropodniková opatření, do nichž rozhodně patří management chovu a odměňování podle výsledků, správná výroba objemných krmiv a ztráty max. do 10 % NL, dodržování výživářských doporučení, vytváření rezerv, myšlení na investice, nastavení cílů chovu, ale i vyjadřování nákladů na litr prodaného mléka na ustájenou krávu.

Text a foto Soňa JELÍNKOVÁ

Procentický poměr vyřazení dojnic podle příčiny a plemen (%)

Ukazatel/plemeno	C	H	C+H	Průměr
Pohybové ústrojí	9,6%	17,5%	19,0%	16,3%
Dýchací ústrojí	0,4%	1,8%	1,1%	1,3%
Zažívací ústrojí	3,5%	9,5%	13,4%	9,3%
(Po)porodní komplikace	12,1%	7,2%	8,4%	8,6%
Poranění, úrazy	1,3%	3,9%	2,4%	2,9%
Poruchy plodnosti	21,9%	24,3%	18,1%	22,1%
Onemocnění vemene	16,0%	12,9%	19,8%	15,4%
Jiné	11,3%	10,6%	2,1%	8,4%
Nízká užitkovost	23,9%	12,3%	15,8%	15,7%

Vývoj nákladovosti výroby mléka

Rok	2008	2009	2010	2011
Počet vyhodnocených podniků	48	50	55	49
Průměrná cena mléka (Kč/l)	8,50	6,30	7,54	8,37
Tržní produkce mléka na krávu (l)	7538	7103	7284	7423
Tržby za mléko na KD	167 Kč	122 Kč	149 Kč	170 Kč
Roční tržby za mléko na kus	61 957 Kč	44 390 Kč	54 810 Kč	62 135 Kč
Počet dojnic na ošetřovatele	48,9	47	47,7	48,7
Dodávky mléka na ha zem. půdy (l)	1901	1709	1760	1862
Dodávky mléka na ošetřovatele (l)	366 062	334 464	350 273	364 703